Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

11. rujna 2025.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom – Članci 2., 5. i 7. – Članci 21., 24. i 26. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Direktiva 2000/78/EZ – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Članak 1. – Članak 2. stavci 1. i 2. točka (b) – Zabrana diskriminacije na temelju invaliditeta – Neizravna diskriminacija – Različito postupanje u odnosu na zaposlenika koji sam nije osoba s invaliditetom, ali se brine za svoje dijete s invaliditetom– Članak 5. – Obveza poslodavca da osigura razumne prilagodbe”

U predmetu C-38/24 [Bervidi] [i],

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Corte suprema di cassazione (Kasacijski sud, Italija), odlukom od 17. siječnja 2024., koju je Sud zaprimio 19. siječnja 2024., u postupku

G. L.

protiv

AB SpA,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: F. Biltgen, predsjednik vijeća, T. von Danwitz (izvjestitelj), potpredsjednik Suda, A. Kumin, I. Ziemele i S. Gervasoni, suci,

nezavisni odvjetnik: A. Rantos,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za G. L., F. Andretta i M. Parpaglioni, *avvocati*,

– za AB SpA, D. La Rosa, *avvocata*,

* Jezik postupka: talijanski

[i] Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

– za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju L. Fiandace, *avvocato dello Stato*,

– za vladu Helenske Republike, V. Baroutas i M. Tassopoulou, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, D. Recchia i E. Schmidt, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 13. ožujka 2025.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str.16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69. i ispravak SL 2020., L 63, str. 9.) u vezi s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, sklopljene u New Yorku 13. prosinca 2006. i odobrene u ime Europske zajednice Odlukom Vijeća 2010/48/EZ od 26. studenoga 2009. ((SL 2010., L 23, str. 35.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 66., str. 55.) u daljnjem tekstu: Konvencija UN-a).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe G. L. i društva AB SpA u vezi s odbijanjem tog društva da osobi G. L. prilagodi uvjete rada kako bi se mogla brinuti o svojem sinu s invaliditetom.

Pravni okvir

Međunarodno pravo

3 U točki (x) preambule Konvencije UN-a navodi se:

„uvjerene da je obitelj prirodna i temeljna skupna jedinica društva i da ima pravo na zaštitu društva i države, a da osobe s invaliditetom i članovi njihovih obitelji trebaju primiti potrebnu zaštitu i pomoć kako bi se obiteljima omogućilo davanje doprinosa punom i ravnopravnom uživanju prava osoba s invaliditetom.”

4 U skladu s člankom 1. te konvencije, naslovljenim „Svrha”:

„Svrha ove Konvencije je promicanje, zaštita i osiguravanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba s invaliditetom i promicanje poštivanja njihovog urođenog dostojanstva.

Osobe s invaliditetom su one osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.”

5 Članak 2. te konvencije, naslovljen „Definicije”, u trećem i četvrtom stavku određuje:

„Za potrebe ove Konvencije:

[...]

‚Diskriminacija na osnovi invaliditeta’ označava svako razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje na osnovi invaliditeta koje ima svrhu ili učinak sprečavanja ili poništavanja priznavanja, uživanja ili korištenja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, društvenom i svakom drugom području, na ravnopravnoj osnovi s drugima. Ona uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući i uskraćivanje razumne prilagodbe,

‚[r]azumna prilagodba’ znači potrebnu i prikladnu preinaku i podešavanja, koja ne predstavljaju nesrazmjerno ili neprimjereno opterećenje, da bi se takvo što u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima.”

6 U skladu s člankom 5. te konvencije, naslovljenim „Jednakost i nediskriminacija”:

„1. Države stranke prihvaćaju da su sve osobe jednake pred zakonom te imaju jednako pravo, bez ikakve diskriminacije, na jednaku zaštitu i jednaku korist na temelju zakona.

2. Države stranke će zabraniti bilo kakvu diskriminaciju na osnovi invaliditeta i jamčit će osobama s invaliditetom jednaku i djelotvornu zaštitu od diskriminacije po svim osnovama.

3. Da bi promicale jednakost i ukinule diskriminaciju, države stranke će poduzeti sve primjerene korake radi osiguranja provedbe razumne prilagodbe.

4. Posebne mjere potrebne za ubrzavanje ili ostvarivanje de facto jednakosti osoba s invaliditetom neće se smatrati diskriminacijom prema odredbama ove.”

7 Člankom 7. te konvencije, naslovljenim „Djeca s teškoćama u razvoju”, u točkama 1. i 2. predviđa se:

„1. Države stranke osigurat će sve potrebne mjere kako bi zajamčile djeci s teškoćama u razvoju puno uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda ravnopravno s drugom djecom.

2. U svim aktivnostima koje se odnose na djecu s teškoćama u razvoju prvenstveni će značaj biti pridan najboljim interesima djeteta.”

8 Člankom 34. stavkom 1. navedene konvencije predviđa se osnivanje Odbora za prava osoba s invaliditetom.

Pravo Unije

Direktiva 2000/43/EZ

9 Člankom 1. Direktive Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo (SL 2000., L 180, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 20., svezak 1., str. 19.) propisuje se:

„Svrha ove direktive jest utvrditi okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla s ciljem ostvarenja načela jednakog postupanja u državama članicama."

10 Člankom 2. stavcima 1. i 2. te direktive određuje se:

„1. Za potrebe ove Direktive načelo jednakog postupanja znači nepostojanje izravne ili neizravne diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla.

2. Za potrebe stavka 1.:

(a) izravna diskriminacija postoji ako se prema nekoj osobi zbog njezina rasnog ili etničkog podrijetla postupa, ako se postupalo ili bi se postupalo nepovoljnije nego prema nekoj drugoj osobi u usporedivoj situaciji;

(b) neizravna diskriminacija postoji ako bi naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa doveli osobe određenog rasnog ili etničkog podrijetla u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s drugim osobama, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa objektivno mogu opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njegovo postizanje prikladna su i potrebna."

Direktiva 2000/78/EZ

11 Uvodne izjave 6., 12., 20., 21. i 37. Direktive 2000/78 propisuju:

„(6) Povelja Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika [koja je donesena na sastanku Europskog vijeća održanom u Strasbourgu 9. prosinca 1989.] pridaje važnost borbi protiv svakog oblika diskriminacije, uključujući potrebu za poduzimanjem odgovarajućih mjera za socijalno i gospodarsko uključivanje starijih ljudi i osoba s invaliditetom.

[...]

(12) Stoga bi, na cijelom području Zajednice, svaka izravna ili neizravna diskriminacija na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije, u pogledu područja koja obuhvaća ova Direktiva, trebala biti zabranjena na cijelom području Zajednice [europske]. [...]

[...]

(20) Potrebno je osigurati odgovarajuće, odnosno učinkovite i praktične mjere za prilagodbu radnog mjesta invaliditetu, na primjer, prilagodbom prostorije i opreme, rasporeda radnog vremena, raspodjelom zadataka ili osiguranjem sredstava za osposobljavanje ili uvođenje u rad.

(21) Kako bi se utvrdilo uzrokuju li određene mjere nerazmjerno opterećenje, posebice je potrebno voditi računa o povezanim financijskim i drugim troškovima, razmjeru i financijskim izvorima organizacije ili poduzeća te o mogućnostima dobivanja pomoći iz javnih sredstava ili kakve druge pomoći.

[...]

(37) U skladu s načelom supsidijarnosti iz članka 5. Ugovora o EZ-u, cilj ove Direktive ne mogu dostatno ostvariti države članice, a to je stvaranje jednakih uvjeta u Zajednici u pogledu jednakosti pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja te se stoga taj cilj zbog razmjera i učinka djelovanja može bolje ostvariti na razini Zajednice. [...]"

12 U skladu s njezinim člankom 1., „[s]vrha ove Direktive je utvrditi opći okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja."

13 U članku 2. navedene direktive, naslovljenom „Pojam diskriminacije", u stavcima 1. i 2. predviđeno je:

„1. Za potrebe ove Direktive ‚načelo jednakog postupanja' znači nepostojanje bilo kakve izravne ili neizravne diskriminacije na temelju bilo kojeg od razloga iz članka 1.

2. Za potrebe stavka 1.:

(a) izravna diskriminacija postoji ako se prema nekoj osobi postupa nepovoljnije nego što se postupa ili se postupalo ili bi se postupalo prema nekoj drugoj osobi u usporedivoj situaciji, zbog bilo kojeg od razloga iz članka 1.;

(b) neizravna diskriminacija postoji ako bi naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa doveli osobe određene vjere ili uvjerenja, određenog invaliditeta, određene dobi ili određene spolne orijentacije u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s drugim osobama, osim:
   i. ako su ta odredba, taj kriterij ili ta praksa objektivno opravdani legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primjerena i nužna; ili
   ii. ako je, u pogledu osoba s invaliditetom, poslodavac ili bilo koja osoba ili organizacija na koju se ova Direktiva primjenjuje dužna u skladu s nacionalnim zakonodavstvom poduzeti odgovarajuće mjere u skladu s načelima iz članka 5. kako bi se uklonio nepovoljan položaj koji uzrokuje ta odredba, taj kriterij ili ta praksa."

14 Člankom 3. te direktive, naslovljenim „Područje primjene", stavkom 1. točkama (a) i (c) propisuje se:

„U granicama nadležnosti prenesenih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sve osobe, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u odnosu na:

(a) uvjete za pristup zapošljavanju [...]

[...]

(c) zapošljavanje i uvjete rada […]"

15 Članak 5. Direktive 2000/78, naslovljen „Razumne prilagodbe potrebama osoba s invaliditetom”, glasi kako slijedi:

„Kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu osoba s invaliditetom, moraju se osigurati razumne prilagodbe njihovim posebnim potrebama. To znači da poslodavci prema potrebi u određenoj situaciji poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se osobi s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, sudjelovanje ili napredovanje na radu ili osposobljavanje, ako takve mjere za poslodavca ne bi predstavljale nerazmjerno opterećenje. To opterećenje nije nerazmjerno ako se u dovoljnoj mjeri podupire postojećim mjerama u okviru politike za zaštitu osoba s invaliditetom dotične države članice.”

Talijansko pravo

16 Člankom 2. stavkom 1. decreta legislativo n. 216 – Attuazione della direttiva 2000/78 per la parità di trattamento in materia di occupazione e di condizioni di lavoro (Zakonodavna uredba br. 216 o prenošenju Direktive 2000/78 o jednakom postupanju pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja) od 9. srpnja 2003 .(GURI br. 187 od 13. kolovoza 2003.), u verziji primjenjivoj u glavnom postupku određuje se:

„U svrhu ove Uredbe […] načelo jednakog postupanja znači nepostojanje bilo kakve izravne ili neizravne diskriminacije na temelju vjere, uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije. To načelo znači da je zabranjena svaka izravna ili neizravna diskriminacija, definirana kako slijedi:

(a) smatra se da je riječ o izravnoj diskriminaciji u slučaju kada se prema jednoj osobi postupa nepovoljnije nego prema drugoj osobi ili je došlo do takvog postupanja ili je moglo doći do takvog postupanja u usporedivim situacijama, zbog vjere, uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije;

(b) smatra se da je riječ o neizravnoj diskriminaciji u slučaju kada kakva naizgled neutralna odredba, kriterij, praksa, radnja, dogovor ili ponašanje dovede u posebno nepovoljan položaj osobe određene vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije, u usporedbi s ostalim osobama.”

17 Članak 3. stavak 3.bis navedene zakonodavne uredbe glasi:

„Kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu osoba s invaliditetom, javni i privatni poslodavci moraju osigurati razumne prilagodbe na radnim mjestima, kako su definirane Konvencijom [UN-a], koja je ratificirana u skladu sa Zakonom br. 18 od 3. ožujka 2009., kako bi se osobama s invaliditetom omogućila potpuna ravnopravnost s drugim radnicima. Javni poslodavci trebaju provesti ovaj stavak bez novih ili većih opterećenja javnih financija i s ljudskim potencijalima te financijskim i materijalnim sredstvima koja su dostupna u skladu sa zakonodavstvom koje je na snazi.”

18 Članak 25. stavak 2. *bis* decreta legislativo – Codice delle pari opportunità tra uomo e donna, a norma dell'articolo 6 della legge 28. studenoga 2005., n. 246 (Zakonodavna uredba br. 198 o Zakoniku o jednakim mogućnostima muškaraca i žena, u skladu s člankom 6. Zakona br. 246 od 28. studenoga 2005.) od 11. travnja 2006. (GURI br. 125 od 31. svibnja 2006., redovni dodatak br. 133), koji je stupio na snagu nakon nastanka činjenica u glavnom postupku, predviđa:

„Diskriminacijom u smislu ove glave smatra svako postupanje ili izmjena prilagodbe uvjeta rada ili radnog vremena koji, zbog spola, dobi, potreba u području osobne ili obiteljske skrbi, trudnoće, majčinstva ili očinstva, uključujući u okviru posvojenja, ili zbog posjedovanja i ostvarivanja povezanih prava, dovodi ili može dovesti radnika u barem jednu od sljedećih situacija: (a) nepovoljan položaj u odnosu na ostale radnike; (b) ograničenje mogućnosti sudjelovanja u životu ili odlukama poduzeća; (c) ograničenje pristupa mehanizmima napredovanja i razvoja karijere."

Glavni postupak i prethodna pitanja

19 Osoba G. L. je radila za društvo AB, sa sjedištem u Italiji, u svojstvu „operater na putničkim postajama". Stoga je bila zadužena za nadzor i kontrolu stanice podzemne željeznice.

20 Osoba G. L. više je puta od društva AB zatražila da je trajno rasporedi na radno mjesto u fiksnom radnom vremenu, koje ovisno o slučaju zahtijeva nižu kvalifikaciju koja bi joj omogućila da se brine o svojem maloljetnom sinu, koji ima teški invaliditet i potpunu invalidnost, koji živi s njom i koji mora slijediti program skrbi poslijepodne u točno određeno vrijeme.

21 Društvo AB nije udovoljilo tim zahtjevima, ali je osobi G. L. privremeno odobrilo određene prilagodbe uvjeta rada, koje se sastoje od određivanja fiksnog radnog mjesta i odobrenja povlaštenog radnog vremena u odnosu na druge operatere na putničkim postajama, na koje se primjenjuju promjene radnog vremena i rad u smjenama.

22 Dana 5. ožujka 2019. osoba G. L. podnijela je Tribunaleu di Roma (Sud u Rimu, Italija) tužbu protiv društva AB kako bi se utvrdilo da je odbijanje njezina poslodavca da prihvati njezin zahtjev za trajnu prilagodbu njezinih uvjeta rada diskriminatorno.

23 U svojoj tužbi osoba G. L. zatražila je da se tom društvu naloži da je trajno rasporedi na radno mjesto s fiksnim jutarnjim radnim vremenom (od 8.30 do 15.00 sati) te da mu se naloži da donese plan za otklanjanje diskriminacije koja se na nju odnosi i da joj naknadi štetu.

24 Tribunale di Roma (Sud u Rimu) odbio je tužbu osobe G. L., koja je protiv te odluke podnijela žalbu Corteu d'appello di Roma (Žalbeni sud u Rimu, Italija). Potonji je sud također odbio žalbu u pogledu merituma smatrajući da navodno diskriminatorno postupanje nije dokazano i da je društvo AB u svakom slučaju osiguralo „razumne prilagodbe" kako bi uzelo u obzir ograničenja osobe G. L., čak i ako je bila riječ o privremenim mjerama.

25 Osoba G. L. je podnijela žalbu u kasacijskom postupku Corteu suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud), odnosno sudu koji je uputio zahtjev.

26 U listopadu 2022. društvo AB otpustilo je osobu G. L.

27 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se u glavnom postupku postavlja pitanje može li se zaposlenik koji se brine o svojem maloljetnom djetetu s invaliditetom pred sudom pozvati na zaštitu od neizravne diskriminacije na temelju invaliditeta koju uživa sama osoba s invaliditetom, uzimajući u obzir načela koja proizlaze iz presude od 17. srpnja 2008., Coleman (C-303/06, EU:C:2008:415).

28 Podsjeća na to da je Sud u toj presudi presudio da osobno područje primjene zaštite od izravne diskriminacije na temelju invaliditeta, predviđene tom direktivom, obuhvaća zaposlenika koji sam nema invaliditet, ali se brine o djetetu s invaliditetom kojem pruža osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje.

29 Sud koji je uputio zahtjev navodi da osobu G. L. treba smatrati „pružateljem skrbi u obitelji" u smislu nacionalnog prava i da na temelju toga može uživati porezne i socijalne pogodnosti predviđene talijanskim pravom, kao što je pravo da u najvećoj mogućoj mjeri odabere radno mjesto koje je najbliže njezinu domu. Međutim, nijednom se odredbom talijanskog prava tom pružatelju skrbi u vrijeme nastanka činjenica u glavnom postupku ne dodjeljuje zaštita od diskriminacije na radnom mjestu zbog pomoći koju mora pružiti svojem djetetu s invaliditetom.

30 Pojašnjava da je zbog toga prvostupanjski sud odbio tužbu osobe G. L., smatrajući da ona nije ovlaštena podnijeti tužbu radi osporavanja diskriminacije koju je navodno pretrpjela. Sud koji je odlučivao o žalbi na temelju načela proizišlih iz presude od 17. srpnja 2008., Coleman (C-303/06, EU:C:2008:415), smatrao je da se pružatelj skrbi u obitelji kao što je osoba G. L. može pozivati na nacionalne odredbe kojima se osobe s invaliditetom štite od diskriminacije na radu.

31 Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da iz te presude ne proizlazi jasno da se načela koja iz nje proizlaze mogu primijeniti na situaciju u kojoj postoji neizravna diskriminacija zaposlenika koji se u smislu nacionalnog prava smatra „pružateljem skrbi u obitelji".

32 U tim je okolnostima Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud) odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li pravo Unije [...], eventualno i na temelju Konvencije [UN-a], tumačiti na način da pružatelj skrbi u obitelji maloljetniku s teškim invaliditetom, koji tvrdi da je bio žrtva neizravne diskriminacije na svojem radnom mjestu zbog pomoći koju pruža, ima aktivnu procesnu legitimaciju za pokretanje postupka za zaštitu od diskriminacije koja bi se Direktivom [2000/78] priznala samoj osobi s invaliditetom da je ona radnik?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na [prvo] pitanje [...], treba li pravo Unije [...], eventualno i na temelju Konvencije [UN-a], tumačiti na način da je poslodavac navedenog pružatelja skrbi obvezan osigurati razumne prilagodbe kako bi se zajamčilo, također u korist tog pružatelja skrbi, poštovanje načela jednakog postupanja u odnosu na druge radnike u skladu s odredbama o osobama s invaliditetom iz članka 5. Direktive [2000/78]?

3. U slučaju potvrdnog odgovora na [prvo i/ili drugo pitanje], treba li pravo Unije, eventualno i na temelju Konvencije [UN-a], tumačiti na način da ‚pružateljem skrbi', za potrebe primjene Direktive [2000/78], treba smatrati bilo koju osobu, koja pripada krugu obitelji ili je izvanbračni partner, koja u obiteljskom okruženju, makar i neformalno, bez naknade, kvantitativno znatno, isključivo, kontinuirano i dugotrajno brine o osobi koja zbog svojeg teškog invaliditeta nije u potpunosti samostalna u obavljanju svakodnevnih radnji, ili pak pravo Unije [...] treba tumačiti na način da je definicija ‚pružatelja skrbi' o kojem je riječ šira ili uža od navedene?"

Zahtjev za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka

33 Podneskom od 30. ožujka 2025. osoba G. L. je na temelju članka 83. Poslovnika Suda zatražila ponovno otvaranje usmenog dijela postupka.

34 Osoba G. L. tvrdi da je potrebno ispitati dva dodatna pitanja, uz ona koja je postavio sud koji je uputio zahtjev, a koja je naveo u svojim pisanim očitovanjima jer nisu analizirana u mišljenju nezavisnog odvjetnika.

35 U tom pogledu iz ustaljene sudske prakse proizlazi da Sud može, po službenoj dužnosti ili na prijedlog nezavisnog odvjetnika ili također na zahtjev stranke, odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, u skladu s člankom 83. Poslovnika, ako smatra da stvar nije dovoljno razjašnjena ili ako je u predmetu potrebno odlučiti na temelju argumenta o kojem se nije raspravljalo među strankama (presuda od 15. rujna 2011., Accor, C-310/09, EU:C:2011:581, t. 19. i navedena sudska praksa).

36 Međutim, valja podsjetiti na to da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, nije potrebno ispitivati druga pitanja koja su stranke glavnog postupka podnijela Sudu osim onih koja su predmet odluke kojom nacionalni sud upućuje prethodno pitanje (presuda od 3. rujna 2015., A2A, C-89/14, EU:C:2015:537, t. 44. i navedena sudska praksa).

37 Slijedom toga, budući da sud koji je uputio zahtjev nije postavio Sudu dva pitanja na koja se osoba G. L. poziva u svojem zahtjevu za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, argumenti istaknuti u tom zahtjevu, koji se odnose na potrebu ispitivanja tih dvaju pitanja, nisu razlog za ponovno otvaranje tog usmenog dijela postupka na temelju članka 83. Poslovnika.

38 U tim okolnostima, Sud, nakon što je saslušao mišljenje nezavisnog odvjetnika, smatra da raspolaže svim elementima potrebnima za odgovor na pitanja koja mu je postavio sud koji je uputio zahtjev i da su svi argumenti potrebni za odlučivanje o predmetu o kojem je riječ raspravljeni među strankama iz postupka iz članka 23. Statuta Suda Europske unije.

39 Slijedom toga, valja odbiti zahtjev za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka.

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

40 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Direktivu 2000/78, a osobito njezin članak 1. te članak 2. stavak 1. i članak 2. stavak 2. točku (b), u vezi s člancima 21., 24. i 26. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) kao i člancima 2., 5. i 7. Konvencije UN-a, tumačiti na način da se zabrana neizravne diskriminacije na temelju invaliditeta primjenjuje na zaposlenika koji sam nema invaliditet, ali ga se tako diskriminira na temelju pomoći koju pruža svojem djetetu s invaliditetom koja mu omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje.

41 Najprije je potrebno podsjetiti na to da kako iz naslova i preambule tako i iz sadržaja i krajnjeg cilja Direktive 2000/78 proizlazi da se njome želi uspostaviti opći okvir koji bi svakoj osobi osigurao jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, pružajući joj učinkovitu zaštitu od

diskriminacije na temelju nekog od razloga iz njezina članka 1., među kojima je i invaliditet (presuda od 21. listopada 2021., Komisija za zaštita ot diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, t. 35. i navedena sudska praksa).

42 U skladu s člankom 3. stavkom 1. točkama (a) i (c) Direktive 2000/78, ona se primjenjuje, u granicama nadležnosti prenesenih na Europsku uniju, na sve osobe, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u odnosu na, među ostalim, uvjete pristupa zapošljavanju te uvjete zapošljavanja i rada (presuda od 21. listopada 2021., Komisija za zaštita ot diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, t. 36.).

43 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da neizravna diskriminacija na koju se poziva osoba G. L. proizlazi iz nedostatka prilagodbi njezinih uvjeta rada, odnosno, u biti, njezina radnog vremena, koje je obuhvaćeno zapošljavanjem i uvjetima rada iz članka 3. stavka 1. točke (c) Direktive 2000/78.

44 Stoga situacija poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku može biti obuhvaćena područjem primjene te direktive.

45 Kako bi se odgovorilo na prvo pitanje, valja podsjetiti na to da se Direktivom 2000/78 u području na koje se ona odnosi, provodi opće načelo nediskriminacije koje je sada uređeno u članku 21. Povelje, kojim se zabranjuje svaka diskriminacija na temelju, među ostalim, invaliditeta (vidjeti u tom smislu presudu od 21. listopada 2021., Komisija za zaštita ot diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, t. 32. i navedenu sudsku praksu). Kad je riječ o situaciji o kojoj je riječ u glavnom postupku, u okviru ispitivanja tog prvog pitanja također valja uzeti u obzir prava djeteta i osoba s invaliditetom zajamčena člancima 24. i 26. Povelje.

46 Osim toga, Unija je odobrila Konvenciju UN-a čije su odredbe stoga od stupanja na snagu te konvencije sastavni dio pravnog poretka Unije. Iz toga slijedi da se na te odredbe, kao i na odredbe Povelje može pozivati u svrhu tumačenja Direktive 2000/78, tako da se ona mora, u mjeri u kojoj je to moguće, tumačiti u skladu s tom konvencijom (vidjeti, u tom smislu, presude od 11. travnja 2013., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, t. 30. do 32., kao i od 18. siječnja 2024., Ca Na Negreta, C-631/22, EU:C:2024:53, t.41.).

47 Kao što to proizlazi iz točaka 27. do 31. ove presude, sud koji je uputio zahtjev u biti želi znati primjenjuje li se Direktiva 2000/78, u vezi s člancima 21., 24. i 26. Povelje te člancima 2. i 5. Konvencije UN-a, i na neizravnu diskriminaciju „na temelju povezanosti” na temelju invaliditeta u odnosu na zaposlenika koji pomaže svojem djetetu s invaliditetom.

48 U tom pogledu valja podsjetiti, kao prvo, na to da je Sud već presudio da je situacija izravne diskriminacije „na temelju povezanosti” na temelju invaliditeta zabranjena Direktivom 2000/78. Naime, zabrana izravne diskriminacije iz članka 1. te članka 2. stavka 1. i članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive 2000/78 nije ograničena samo na osobe koje su same osobe s invaliditetom. Ako poslodavac prema zaposleniku koji sam nema invaliditet postupa manje povoljno nego prema drugom zaposleniku koji nije, nije bio niti bi bio u usporedivoj situaciji i ako se dokaže da se nepovoljno postupanje kojeg je taj zaposlenik žrtva temelji na invaliditetu njegova djeteta kojem pruža osnovnu skrb koja mu je potrebna, takvo je postupanje protivno zabrani izravne diskriminacije iz tog članka 2. stavka 2. točke (a) (vidjeti, u tom smislu, presudu od 17. srpnja 2008., Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, t. 56.)

49 Na temelju činjenice da ta direktiva sadržava odredbe kojima se posebno uzimaju u obzir potrebe osoba s invaliditetom ne može se zaključiti da načelo jednakog postupanja iz te direktive treba tumačiti restriktivno, odnosno da zabranjuje samo izravnu diskriminaciju na temelju invaliditeta koja je usmjerena isključivo na same osobe s invaliditetom. Osim toga, uvodna izjava 6. navedene direktive, koja se odnosi na Povelju Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika, upućuje kako na opću borbu protiv svakog oblika diskriminacije tako i na potrebu za poduzimanjem odgovarajućih mjera za socijalno i gospodarsko uključivanje osoba s invaliditetom (vidjeti, u tom smislu, presudu od 17. srpnja 2008., Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, točka 43.).

50 Osim toga, Sud je smatrao da bi ciljevi Direktive 2000/78, odnosno utvrđivanje općeg okvira za borbu protiv diskriminacije u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja na temelju nekog od razloga iz članka 1. te direktive, među kojima se nalazi invaliditet, kao i razlog, naveden u njezinoj uvodnoj izjavi 37., stvaranja jednakih uvjeta u pogledu jednakosti pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja kao i koristan učinak te direktive bili ugroženi ako bi zabrana izravne diskriminacije iz članka 2. stavka 2. točke (a) te direktive bila ograničena samo na osobe s invaliditetom i ne bi se primjenjivala na situaciju u kojoj je zaposlenik koji sam nema invaliditet ipak žrtva izravne diskriminacije zbog invaliditeta svojeg djeteta (vidjeti, u tom smislu, presudu od 17. srpnja 2008., Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, t. 47. i 48.).

51 Naime, prihvaćanje tumačenja Direktive 2000/78 kojim bi se njezina primjena ograničila samo na osobe koje su same osobe s invaliditetom moglo bi toj direktivi oduzeti velik dio njezina korisnog učinka i smanjiti zaštitu koju treba jamčiti (vidjeti, u tom smislu, presudu od 17. srpnja 2008., Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, t. 50. i 51.).

52 Kao drugo, što se tiče pitanja je li situacija neizravne diskriminacije „na temelju povezanosti" na temelju invaliditeta također zabranjena Direktivom 2000/78, kao prvo, valja istaknuti da, u skladu s člankom 2. stavkom 1. Direktive 2000/78, načelo jednakog postupanja znači nepostojanje „bilo kakve diskriminacije", izravne ili neizravne, na temelju bilo kojeg od razloga iz članka 1. te direktive.

53 Nadalje, treba podsjetiti da je cilj te direktive, u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, borba protiv svih oblika diskriminacije na temelju invaliditeta. Naime, načelo jednakog postupanja utvrđeno navedenom direktivom u tom području ne primjenjuje se na određenu kategoriju osoba, nego s obzirom na razloge iz njezina članka 1. To je tumačenje potkrijepljeno tekstom članka 13. UEZ-a, odredbe koja predstavlja pravnu osnovu Direktive 2000/78, kojom se, poput članka 19. UFEU-a koji ju je zamijenio, Uniji dodjeljuje nadležnost za poduzimanje nužnih mjera radi suzbijanja diskriminacije na temelju, među ostalim, invaliditeta (vidjeti u tom smislu, presudu od 17. srpnja 2008., Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, t. 38.). Isto tako, u uvodnoj izjavi 12. te direktive navodi se da „svaka izravna ili neizravna diskriminacija na temelju invaliditeta" treba biti zabranjena na cijelom području Unije.

54 Osim toga, pitanje priznavanja diskriminacije „na temelju povezanosti" na temelju invaliditeta postavlja se na isti način, neovisno o tome je li riječ o izravnoj ili neizravnoj diskriminaciji. Osobito, okolnost da u sustavu predviđenom Direktivom 2000/78 pojam neizravne diskriminacije uključuje mogućnost opravdanja, za razliku od pojma izravne diskriminacije, ne utječe na eventualnu kvalifikaciju akta kao diskriminacije „na temelju povezanosti" u smislu te direktive.

55 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da i tekst članka 2. stavka 1. Direktive 2000/78 i cilj na kojem se temelji ta direktiva idu u prilog zabrani ne samo izravne diskriminacije „na temelju povezanosti”, nego i neizravne diskriminacije „na temelju povezanosti”.

56 Kao drugo, valja naglasiti, pozivajući se na presudu od 17. srpnja 2008., Coleman, (C-303/06, EU:C:2008:415), da je Sud u pogledu područja primjene Direktive 2000/43, čiji su članci 1. i 2. analogni člancima 1. i 2. Direktive 2000/78, već presudio da se to područje primjene ne može usko odrediti i da se načelo jednakog postupanja na koje se odnosi ta direktiva ne primjenjuje na određenu kategoriju osoba, već ovisno o razlozima navedenima u članku 1. iste direktive, pa je to načelo također trebalo primijeniti i na osobe prema kojima se nepovoljno postupa ili ih se stavlja u posebno nepovoljan položaj zbog jednog od tih razloga, iako one same ne pripadaju dotičnoj rasi ili etničkoj skupini (vidjeti, u tom smislu, presudu od 16. srpnja 2015., CHEZ Razpredelenie Blgarija, C-83/14, EU:C:2015:480, t. 56.). Stoga, kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 36. svojeg mišljenja, Sud je izričito smatrao da je neizravna diskriminacija „na temelju povezanosti” zabranjena Direktivom 2000/43.

57 Kao treće, radi tumačenja zabrane diskriminacije u skladu s Poveljom, valja utvrditi, kao što to proizlazi iz teksta članka 21. stavka 1. Povelje, da opće načelo nediskriminacije iz tog članka zabranjuje „svaku diskriminaciju” na bilo kojoj osnovi, među kojima na invaliditetu, čime se osigurava široka primjena tog temeljnog jamstva.

58 Zabranu diskriminacije iz članka 2. stavka 2. točke (b) Direktive 2000/78 također treba tumačiti s obzirom na članak 24. Povelje i njezin članak 26. Taj članak 24., koji se odnosi na prava djeteta, u stavku 1. predviđa da djeca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit, i u stavku 2., da u djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta. Što se tiče članka 26. Povelje, on određuje da Unija priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice (vidjeti u tom smislu presudu od 18. siječnja 2024., Ca Na Negreta, C-631/22, EU:C:2024:53, t.40. i navedenu sudsku praksu).

59 Usto, članak 21. stavak 1. Povelje u najmanju ruku sadržava barem ista jamstva kao ona predviđena člankom 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950., koja se primjenjuje zajedno s pravima i slobodama zajamčenima tom konvencijom, koja, na temelju članka 52. stavka 3. Povelje, treba uzeti u obzir kao minimalnu razinu zaštite (vidjeti, po analogiji, presudu od 3. travnja 2025., Alchaster II, C-743/24, EU:C:2025:230, t. 24).

60 Europski sud za ljudska prava već je presudio da diskriminatorno postupanje prema osobi zbog invaliditeta njezina djeteta, s kojim ima bliske osobne veze i kojemu pruža skrb, predstavlja oblik diskriminacije na osnovi invaliditeta obuhvaćene člankom 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (vidjeti u tom smislu, ESLJP, 22. ožujka 2016., Guberina protiv Hrvatske, CE:ECHR:2016:0322JUD002368213, § 79), bez razlikovanja je li ta diskriminacija izravna ili neizravna.

61 Kao četvrto, što se tiče odredaba Konvencije UN-a koje mogu biti smjernice za tumačenje Direktive 2000/78, valja podsjetiti na to da članak 2. treći stavak te konvencije predviđa da diskriminacija na temelju invaliditeta” označava „svako” razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje na osnovi invaliditeta koje ima svrhu ili učinak sprečavanja ili poništavanja priznavanja, uživanja ili korištenja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na političkom,

ekonomskom, socijalnom, kulturnom, društvenom i svakom drugom području, na ravnopravnoj osnovi s drugima i da taj pojam uključuje „sve oblike diskriminacije”, uključujući i uskraćivanje razumne prilagodbe.

62 Naime, člankom 5. stavkom 2. navedene konvencije propisuje se da će države stranke zabraniti „bilo kakvu diskriminaciju” na osnovi invaliditeta i jamčit će osobama s invaliditetom jednaku i djelotvornu zaštitu od „ diskriminacije po svim osnovama”.

63 Što se tiče članka 7. iste konvencije, u njegovu stavku 1. pojašnjava se i da će države stranke osigurati sve potrebne mjere kako bi zajamčile djeci s teškoćama u razvoju „puno uživanje” ljudskih prava i temeljnih sloboda ravnopravno s drugom djecom i u stavku 2. da će u svim aktivnostima koje se odnose na djecu s teškoćama u razvoju primarni značaj biti pridan najboljim interesima djeteta.

64 Osim toga, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 38. i 39. svojeg mišljenja, Odbor za prava osoba s invaliditetom, osnovan člankom 34. Konvencije UN-a, osobito u okviru nadležnosti koje su mu dodijeljene Fakultativnim protokolom uz tu konvenciju od 13. prosinca 2006., smatra da obveza zabrane svake diskriminacije na temelju invaliditeta, predviđena u njezinu članku 5. stavku 2., ima za cilj zaštititi osobe s invaliditetom i njihovo okruženje, primjerice roditelje djece s invaliditetom, te se izričito odnosi na diskriminaciju „na temelju povezanosti”, a da je pritom ne ograničava na izravnu diskriminaciju.

65 Stoga iz prethodnih elemenata proizlazi da se načelo nediskriminacije, utvrđeno u članku 21. stavku 1. Povelje i konkretizirano Direktivom 2000/78, odnosi i na neizravnu diskriminaciju „na temelju povezanosti” na temelju invaliditeta.

66 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da Direktivu 2000/78, a osobito njezin članak 1. i članak 2. stavak 1. i članak 2. stavak 2. točku (b), u vezi s člancima 21., 24. i 26. Povelje kao i člancima 2., 5. i 7. Konvencije UN-a, treba tumačiti na način da se zabrana neizravne diskriminacije na temelju invaliditeta primjenjuje na zaposlenika koji sam nema invaliditet, ali ga se tako diskriminira na temelju pomoći koju pruža svojem djetetu s invaliditetom koja mu omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje.

Drugo pitanje

67 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li, u slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, Direktivu 2000/78 i osobito njezin članak 5., u vezi s člancima 24. i 26. Povelje te člankom 2. i člankom 7. Konvencije UN-a, tumačiti na način da je poslodavac dužan, kako bi osigurao poštovanje načela jednakosti radnika i zabrane neizravne diskriminacije iz članka 2. stavka 2. točke (b) te direktive, osigurati razumne prilagodbe, u smislu tog članka 5., u pogledu zaposlenika koji svojem djetetu s invaliditetom pruža pomoć koja mu omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje, iako sam nema invaliditet.

68 U skladu s člankom 5. te direktive, kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu osoba s invaliditetom, moraju se osigurati razumne prilagodbe njihovim posebnim potrebama što znači da poslodavci prema potrebi u određenoj situaciji poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se osobi s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, sudjelovanje ili napredovanje na radu ili osposobljavanje, ako takve mjere za poslodavca ne bi predstavljale nerazmjerno opterećenje. To opterećenje nije nerazmjerno ako se u dovoljnoj mjeri podupire postojećim mjerama u okviru politike za zaštitu osoba s invaliditetom dotične države članice.

69 Što se tiče pitanja primjenjuje li se taj članak 5. na zaposlenika koji, iako sam nema invaliditet, svojem djetetu s invaliditetom pruža pomoć koja mu omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje, valja, doduše, istaknuti da je Sud u točkama 39. i 42. presude od 17. srpnja 2008., Coleman (C-303/06, EU:C:2008:415) presudio da Direktiva 2000/78 sadržava određeni broj odredbi, među kojima osobito njezin članak 5., koje se primjenjuju isključivo na osobe s invaliditetom.

70 Međutim, u predmetu u kojem je donesena ta presuda zahtjev za prethodnu odluku nije se odnosio na područje primjene tog članka ni na pitanje, kao u ovom predmetu, treba li, kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja prema radnicima i zabrane neizravne diskriminacije iz članka 2. stavka 2. točke (b) Direktive 2000/78, razumne prilagodbe u smislu njezina članka 5. provesti u odnosu na zaposlenika koji sam nema invaliditet, ali se brine o svojem djetetu s invaliditetom. Osim toga, na dan objave navedene presude, Povelja i Konvencija UN-a u pogledu kojih se Direktiva 2000/78 mora tumačiti nisu bile stupile na snagu niti ih je Zajednica odobrila.

71 Stoga, radi tumačenja članka 5. Direktive 2000/78 u skladu s Poveljom, najprije valja podsjetiti, kao što je to navedeno u točki 58. ove presude, na to da članci 24. i 26. Povelje predviđaju, među ostalim, da djeca i imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit i da Unija priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti kao i njihovo sudjelovanje u životu zajednice.

72 Konvencija UN-a izričito predviđa u članku 2. trećem stavku da pojam diskriminacije na osnovi invaliditeta obuhvaća sve oblike diskriminacije, „uključujući i uskraćivanje razumne prilagodbe”. U skladu s četvrtim stavkom tog članka „Razumna prilagodba” znači „potrebnu i prikladnu preinaku i podešavanja, koja ne predstavljaju nesrazmjerno ili neprimjereno opterećenje, da bi se takvo što u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima.” Kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 53. svojeg mišljenja, razumne prilagodbe, kako su definirane u tom članku 2., nisu ograničene na potrebe osoba s invaliditetom na njihovu radnom mjestu. Stoga se takve prilagodbe moraju, ovisno o slučaju, dodijeliti i radniku koji pruža pomoć koja toj osobi s invaliditetom omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njezino stanje.

73 U članku 7. stavku 1. Konvencije UN-a pojašnjava se i da će države stranke osigurati sve potrebne mjere kako bi zajamčile djeci s teškoćama u razvoju „puno uživanje” ljudskih prava i temeljnih sloboda ravnopravno s drugom djecom”. U tom pogledu, točka x. preambule navedene konvencije izričito upućuje na potrebu pružanja pomoći obiteljima osoba s invaliditetom kako bi se obiteljima omogućilo davanje doprinosa punom i ravnopravnom uživanju prava osoba s invaliditetom. Iz toga proizlazi da zaposlenik svojem djetetu s invaliditetom mora moći pružiti pomoć koja mu je potrebna, što podrazumijeva obvezu poslodavca da prilagodi uvjete rada tog zaposlenika.

74 Nadalje, u nedostatku takve obveze, zabrana neizravne diskriminacije „na temelju povezanosti” zaposlenika koji pruža pomoć svojem djetetu s invaliditetom, što mu omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje, navedena u točki 66. ove presude, bila bi lišena znatnog dijela svojeg korisnog učinka.

75 Iz prethodno navedenog proizlazi da je poslodavac tom zaposleniku dužan osigurati razumne prilagodbe, u smislu članka 5. Direktive 2000/78, u vezi s člancima 24. i 26. Povelje te člankom 2. i člankom 7. stavkom 1. Konvencije UN-a.

76 Što se tiče razumnih prilagodbi koje se zahtijevaju od poslodavca takvog pružatelja skrbi, Sud je već presudio da se člankom 5. Direktive 2000/78, u vezi s, među ostalim, člankom 2. Konvencije UN-a, zagovara široka definicija pojma „razumna prilagodba" i da skraćivanje radnog vremena može predstavljati jednu od mjera prilagodbe iz tog članka 5. U određenim uvjetima preraspoređivanje na drugo radno mjesto također može biti takva mjera (vidjeti u tom smislu presude od 11. travnja 2013., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, t. 64. i od 10. veljače 2022., HR Rail, C-485/20, EU:C:2022:85, t.43.).

77 Stoga, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 56. svojeg mišljenja, te mjere razumne prilagodbe moraju omogućiti prilagodbu radne okoline osobe s invaliditetom kako bi joj se omogućilo puno i učinkovito sudjelovanje u profesionalnom životu ravnopravno s drugim radnicima. U slučaju u kojem zaposlenik sam nema invaliditet, nego se brine o svojem djetetu s invaliditetom, navedene mjere također moraju omogućiti, s istim ciljem, prilagodbu njegove radne okoline.

78 Međutim, članak 5. Direktive 2000/78 ne obvezuje poslodavca da poduzme mjere koje bi dovele do nerazmjernog opterećenja poslodavca. U tom pogledu iz uvodne izjave 21. te direktive proizlazi da je, kako bi se utvrdilo uzrokuju li takve mjere nerazmjerno opterećenje za poslodavca, posebice potrebno voditi računa o njegovim financijskim troškovima, razmjeru i financijskim izvorima organizacije ili poduzeća te o mogućnostima dobivanja pomoći iz javnih sredstava ili kakve druge pomoći. Usto, mogućnost raspoređivanja osobe s invaliditetom na drugo radno mjesto postoji samo kada postoji barem jedno slobodno radno mjesto na kojem ona može raditi (presuda od 18. siječnja 2024., Ca Na Negreta, C-631/22, EU:C:2024:53, t. 45. i navedena sudska praksa).

79 U tom je pogledu na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni, s obzirom na prethodna razmatranja i s obzirom na sve relevantne okolnosti predmeta o kojem je riječ u glavnom postupku, je li ispunjavanje zahtjeva osobe G. L. da trajno ima pravo na fiksno radno vrijeme na određenom radnom mjestu predstavljalo nerazmjerno opterećenje za njegova poslodavca u smislu članka 5. Direktive 2000/78.

80 S obzirom na prethodno navedeno, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da Direktivu 2000/78, a osobito njezin članak 5., u vezi s člancima 24. i 26. Povelje te člankom 2. i člankom 7. stavkom 1. Konvencije UN-a, treba tumačiti na način da je poslodavac dužan, kako bi osigurao poštovanje načela jednakosti radnika i zabrane neizravne diskriminacije iz članka 2. stavka 2. točke (b) te direktive, osigurati razumne prilagodbe, u smislu članka 5. navedene direktive, u pogledu zaposlenika koji svojem djetetu s invaliditetom pruža pomoć koja mu omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje, iako sam nema invaliditet pod uvjetom da te prilagodbe za tog poslodavca ne predstavljaju nerazmjerno opterećenje.

Treće pitanje

81 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita Sud, u slučaju potvrdnog odgovora na prvo ili drugo pitanje, o tumačenju pojma „pružatelji skrbi" za potrebe primjene Direktive 2000/78.

82 Treba podsjetiti na to da potreba za tumačenjem prava Unije koje je korisno nacionalnom sudu zahtijeva da se potonji strogo pridržava zahtjeva u vezi sa sadržajem zahtjeva za prethodnu odluku koji su izričito navedeni u članku 94. Poslovnika, a kojih sud koji je uputio zahtjev mora biti svjestan u okviru suradnje uspostavljene člankom 267. UFEU-a (rješenje od 3. srpnja 2014., Talasca, C-19/14, EU:C:2014:2049, t. 21., i presuda od 9. rujna 2021., Toplofikacija Sofija i dr., C-208/20 i C-256/20, EU:C:2021:719, t. 20. i navedena sudska praksa). Na te se zahtjeve nadalje podsjeća u točkama 13., 15. i 16. Preporuka Suda Europske unije namijenjene nacionalnim sudovima koje se odnose na pokretanje prethodnog postupka (SL 2019., C 380, str. 1.) koje se sada nalaze u točkama 13., 15. i 16. Preporuka Suda Europske unije namijenjene nacionalnim sudovima koje se odnose na pokretanje prethodnog postupka (SL C/2024./6008, C).

83 Na taj je način nužno, kako je to određeno u članku 94. točki (c) Poslovnika Suda, da sam zahtjev za prethodnu odluku sadržava prikaz razloga koji su naveli sud koji je uputio zahtjev da se zapita o tumačenju ili valjanosti određenih odredaba prava Unije, kao i pojašnjenje veze koja po mišljenju tog suda postoji između tih odredaba i nacionalnog zakonodavstva primjenjivog u glavnom postupku. Također je nužno – kako to predviđa članak 94. točka (a) Poslovnika – da sam zahtjev za prethodnu odluku sadržava barem prikaz činjeničnih okolnosti na kojima se temelje pitanja (presuda od 13. prosinca 2018., Rittinger i dr., C-492/17, EU:C:2018:1019, t. 39. i navedena sudska praksa).

84 Međutim, u ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev pita Sud o tumačenju pojma „pružatelji skrbi” koji nije predviđen Direktivom 2000/78, ali za koji se čini da proizlazi iz nacionalnog prava, kao što to objašnjava sud koji je uputio zahtjev u svojem zahtjevu.

85 Osim toga, u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku ne pruža se nikakvo objašnjenje u pogledu veze koju uspostavlja između pojašnjenja koja traži od Suda u okviru trećeg pitanja u pogledu tog pojma „pružatelji skrbi” i glavnog postupka.

86 Iz toga slijedi da je treće pitanje nedopušteno.

Troškovi

87 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

1. Direktivu Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, a posebno članak 1. i članak 2. stavak 1. i članak 2. stavak 2. točku (b) u vezi s člancima 21., 24. i 26. Povelje Europske unije o temeljnim pravima kao i člancima 2., 5. i 7. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, sklopljenom u New Yorku 13. prosinca 2006. i odobrenom u ime Europske zajednice Odlukom Vijeća 2010/48/EZ od 26. studenoga 2009.,

treba tumačiti na način da se:

zabrana neizravne diskriminacije na temelju invaliditeta primjenjuje na zaposlenika koji sam nema invaliditet, ali ga se tako diskriminira na temelju pomoći koju pruža svojem djetetu s invaliditetom koja mu omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje.

2. Direktivu 2000/78, a posebno članak 5. te direktive, u vezi s člancima 24. i 26. Povelje Europske unije o temeljnim pravima te člancima 2. i 7. stavkom 1. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom,

treba tumačiti na način da je:

poslodavac dužan, kako bi osigurao poštovanje načela jednakosti radnika i zabrane neizravne diskriminacije iz članka 2. stavka 2. točke (b) te direktive, osigurati razumne prilagodbe, u smislu članka 5. navedene direktive, u pogledu zaposlenika koji svojem djetetu s invaliditetom pruža pomoć koja mu omogućuje da dobije osnovnu skrb koju zahtijeva njegovo stanje, iako sam nema invaliditet pod uvjetom da te prilagodbe za tog poslodavca ne predstavljaju nerazmjerno opterećenje.

Potpisi